

УДК 378.091.2

**READINESS OF THE FUTURE TEACHER FOR INNOVATIVE
ACTIVITIES****ГОТОВНІСТЬ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ****Kramska Z./Крамська З.М.***Ph.D. / доктор філософії**Municipal Institution «Uman Taras Shevchenko Professional College of Education and Humanities
of Cherkasy Regional Council»,
33, Nebesna Sotnia, 20 300**КЗ «Уманський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж
ім. Т.Г. Шевченка Черкаської обласної ради»,
вул. Небесної Сотні, 33, 20 300***Popychenko S./Попиченко С.С***Ph.D, prof./кан..психол.н., доцент**Uman Pavlo Tychyna State Pedagogical University**Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини*

Анотація. У статті обґрунтовано сутність та зміст готовності майбутнього вчителя до інноваційної діяльності у вищій педагогічній школі. Представлено сучасні вимоги до професійної підготовки майбутніх учителів у контексті готовності майбутнього вчителя до інноваційної діяльності. Визначена та охарактеризована готовність майбутнього вчителя до інноваційної діяльності; динаміка інноваційного освітнього процесу. Виокремлено власні рекомендації щодо розвитку інноваційної поведінки майбутнього вчителя.

Ключові слова: інноваційна діяльність, готовність майбутнього вчителя до інноваційної діяльності, інноваційна позиція майбутнього вчителя, ситуативна, творча та авторська готовність до інноваційної діяльності.

Вступ.

Забезпечення інноваційної діяльності передбачає глибоке вивчення теоретичних питань удосконалення освітнього процесу, позитивних сторін педагогічних теорій, ідей і технологій, які вже досліджувались і впроваджувались у педагогічну практику. Тільки на основі ґрунтовної дослідної роботи щодо вивчення фундаментальних педагогічних теорій і технологій, обґрунтування механізму їх упровадження дозволить підвищити рівень освітнього процесу.

Процес сприйняття нових ідей, інновацій у галузі педагогіки, за визначенням Е.Роджерса – складний багатоетапний розумовий процес прийняття рішення, який має тривалий термін від першого знайомства людини з інновацією до її кінцевого сприйняття. У ході цього процесу відбувається оцінювання значення і наслідків прийняття рішення. Е.Роджерс поділяє цей процес на основні етапи: ознайомлення з інновацією, появи зацікавленості, оцінки, апробації, кінцевого сприйняття[1].

Метою нашого дослідження є аналіз сучасного бачення сутності та змісту організації інноваційної діяльності у вищій школі та обґрунтування сутності та змісту готовності майбутнього вчителя до інноваційної діяльності, виявити сучасні вимоги до професійної підготовки майбутніх учителів у контексті готовності майбутнього вчителя до інноваційної діяльності.

Основний текст.

Реалізації готовності майбутніх учителів до інноваційної діяльності сприяють ряд змін, що відбуваються у мисленні людини, усуненні обмежень у професійній діяльності, що дозволяє сприймати значно більше коло зовнішніх явищ. Зменшення упереджених, нав'язаних думок і суджень, а також збільшення потоку інформації забезпечує необхідну свободу дій, своєчасне реагування на зовнішні зміни. Майбутній учитель має бути готовий до реагування на несподіванки, до прийняття самостійних рішень, нести за них відповідальність, критичність в оцінці власних і чужих дій.

Інновації в освіті, породжують *проблеми*:

- поєднання інноваційних програм з існуючими державними програмами виховання і навчання;
- співіснування різних педагогічних концепцій;
- невідповідність нових типів освітніх закладів вимогам батьків;
- потреба у нових методичних розробках новому педагогові-новаторі тощо.

Проблеми, що постають перед майбутнім педагогом в умовах післявоєнного періоду, пов'язані з недостатнім рівнем готовності до інноваційної діяльності при організації дистанційного навчання.

Інноваційна педагогічна діяльність – це особливий вид творчої діяльності, яка спрямована на оновлення системи освіти в сучасних умовах.

Інноваційна діяльність – це створення нового, що змінює звичний погляд на педагогічне явище, перебудовує педагогічні відносини.

Педагог в інноваційній педагогічній діяльності – дослідник власної особистості і діяльності тих, хто навчається і виховується. Особистісно-орієнтований характер інноваційної педагогічної діяльності визначає міру включення у неї. Вивчення інноваційної практики педагогічних закладів вищої освіти дозволяє стверджувати, що результативність інноваційної діяльності майбутнього педагога залежить не лише від його професійної майстерності, а і від позитивної "Я" – концепції, особистісної готовності розпочати перетворення освітнього процесу. Готовність розглядається як внутрішня сила, що формує інноваційну позицію майбутнього педагога.

Готовність – складне інтегративне утворення, яке включає мотиваційний, емоційно-вольовий, пізнавальний компоненти. Кожний компонент готовності до інноваційної діяльності характеризується певними особливостями.

Позитивна мотивація до інноваційної діяльності проявляється через задоволення особистісних і професійних потреб педагога: створення і підвищення педагогічної майстерності, подолання професійних труднощів, мотивами особистісного і професійного самоствердження педагога у новій для нього діяльності.

Професійні труднощі знімаються через організацію творчих груп студентів, де для кожного повинна бути створена ситуація успіху, терпимості до невдач. Групові дискусії, рефлексивна інверсія, проблемні ситуації зменшують опір новому, формують орієнтацію на досягнення успіху.

Ставлення до нововведень відображає сформованість емоційно-вольового компонента готовності майбутнього вчителя до інноваційної діяльності. До ідеї

про необхідність інноваційної діяльності майбутній вчитель проходить через незадоволеність власною професійною діяльністю у межах традиційного педагогічного процесу. Випробувавши себе у різних моделях навчання і виховання, майбутній вчитель обирає педагогічні методи, прийоми, спосіб роботи, які адекватні його особистісній і професійній спрямованості.

Пізнавальний компонент особистісної готовності майбутнього вчителя до інноваційної діяльності характеризується сформованістю необхідних знань, умінь, навичок, досвідом з позитивними результатами. Оскільки інноваційна діяльність пов'язана з педагогічними дослідженнями, то *критеріями сформованості* даного компонента готовності виступають:

- методологічні знання;
- загальнотеоретичні і методичні знання і вміння;
- педагогічний досвід з позитивними результатами.

Перш ніж звернутися до інноваційної діяльності, майбутній вчитель повинен професійно самовизначитись, усвідомити норми і модель своєї професії, співвіднести себе з нею. Серед важливих особистісних і професійних умінь, якостей значне місце посідає установка майбутнього вчителя на розуміння нового в освіті та його створення, нетрадиційний підхід до структурування освітнього процесу, вміння творчо вирішувати питання, які виникають у педагогічній взаємодії. Підготовка майбутнього вчителя, здатного до здійснення самостійної постановки завдань інноваційного навчання повинна починатись якомога раніше і головний зміст роботи з підготовки здатних до інновацій студентів має виконувати заклад вищої освіти.

Порівняння даних, одержаних дослідниками (Ш..Амонашвілі, Є.Бондаревська, Т..Поніманська, В.Сластьонін та ін..) та аналіз їх у контексті вимог до дистанційного навчання дозволяє визначити *показники готовності майбутнього вчителя до інноваційної діяльності*:

- ✓ усвідомлена потреба введення педагогічних інновацій на рівні власної педагогічної практики;
- ✓ інформованість про інноваційні педагогічні технології, знання методик роботи при дистанційному навчанні;
- ✓ бажання створювати власні творчі завдання, методики, проводити експериментальну роботу;
- ✓ готовність до подолання труднощів змістового і організаційного плану;
- ✓ наявність практичних умінь з освоєння педагогічних інновацій та створення нових [2].

Співвідношення проявів даних показників дає можливість виділити інформаційний, пошуковий, творчий рівні сформованості готовності до педагогічних інновацій. Для студентів інформаційного рівня освоєння педагогічних інновацій характерною є змістова орієнтація у загальних теоретичних підходах, конкретних методиках роботи педагогів, зарубіжному досвіді педагогічних технологій.

Студенти пошукового рівня освоєння педагогічних інновацій намагаються втілити у власну діяльність під час освітньої роботи. Характерним є прагнення навчатися новому, експериментувати, поділитися досвідом успіхів і помилок з

іншими щодо осмислення педагогічних інновацій.

Студенти творчого рівня глибоко розуміють роль інновацій у виконанні сучасних завдань освіти, мають широкі і змістовні знання про наукові та новаторські підходи до навчання і виховання, володіють інноваційними технологіями. Для них є характерним прагнення індивідуального творчого вкладу в інноваційний навчальний процес.

Т.Поніманська визначає ситуативну, творчу й авторську види готовності до інноваційної педагогічної діяльності, які слід формувати у студентів під час вузівського навчання[2].

Ситуативна готовність передбачає вміння оперативно і доцільно вирішувати нестандартні завдання, які виникають у виховному процесі з ініціативи не педагога, а його учасників (учнів, батьків, однокурсників). У ситуаціях педагог виступає як суб'єкт інновації. Оскільки, передбачити всі конкретні ситуації у повному обсязі неможливо під час вузівської підготовки, тому необхідно формувати у студентів спрямованість на розвиток ініціативи, бажання заохочувати дитячу активність, а також навчити самостереженню і саморефлексії ставлення до активної позиції учня, її прийняття та використанні з педагогічним ефектом.

Творча інноваційна готовність є основою педагогічного процесу, який базується на передових ідеях та інноваційних технологіях. Можна стверджувати, педагогічні вміння і навички, які формуються під час навчання у вузі, обов'язково повинні передбачати, творчий рівень їх засвоєння. Разом з тим, необхідною умовою формування творчої готовності до інновацій є професійно-гуманістичний розвиток педагога, який передбачає позитивні зміни суб'єктивних образів я-учитель, я-вихователь, яким я би міг бути. З цією метою доцільно використовувати методи активного соціально-психологічного навчання, тренінг емпатійних та рефлексивних якостей.

Готовність до авторських інновацій, є виключно індивідуальною, вимагає педагогічного мислення, спрямованої на знаходження, продукування і розробку нових педагогічних технологій. Даний вид готовності інноваційної діяльності базується на особливостях індивідуальності студента, його здатності до створення нового. Необхідною умовою її формування є залучення студента до науково-дослідницької роботи.

Під час вузівського навчання, на етапі зародження інноваційної діяльності, її загальних творчих основ створюються; найбільш ефективні умови для розвитку інноваційної поведінки майбутнього вчителя, виховання сприйнятливості до нового. Даний період можна вважати сенситивним до мотиваційно-ціннісного ставлення студентів до педагогічних інновацій, оскільки майбутній вчитель найбільш чутливий до проблем освіти, до складних педагогічних ситуацій, які вимагають особистісної участі та вирішення.

Вузівська підготовка майбутніх вчителів не завжди відповідає сучасним вимогам. Причини такої неадекватності полягають у наступному:

- інновації слабо представлені в освітніх системах закладах освіти, у відносинах викладач - студент;
- процеси оновлення навчання недостатньо враховують потреби

- студентів;
- у сфері професійно-педагогічної підготовки виявляється дисонанс між цінностями викладачів і студентів;
 - недостатній рівень поінформованості і низька процесуальна готовність до інновацій, посилення екстернальності викладача перешкоджає формуванню ставлення до інноваційної діяльності як педагогічної цінності;
 - процес професійної підготовки майбутніх вчителів не орієнтований на забезпечення готовності до нововведень, що гальмує розвиток інноваційної поведінки.

Готовність до інноваційної діяльності обумовлюється *чинниками*: організацією оптимального інноваційного середовища та освоєнням технології організації педагогічної діяльності.

Структурна модель інноваційної діяльності – це інтегрована система цілісного педагогічного процесу та інноваційної педагогічної діяльності, в основі якої студент має можливість оволодіти всіма її структурними елементами – від формування мети до одержання результату, його оцінки та наступної корекції.

Структурна модель інноваційної діяльності може бути представлена педагогічними характеристиками-цінностями за *параметрами*:

- емоційно-ціннісним;
- когнітивним;
- процесуальним.

Педагогічна взаємодія зі студентами організується з урахуванням *принципів*:

- неперервності та цілісності розвитку особистості;
- гармонізації педагогічної діяльності;
- інтеграції навчання;
- особистісної зорієнтованості;
- професійно-практичної спрямованості;
- альтернативності, свободи вибору;
- усвідомленості професійно-особистісного розвитку під час педагогічної взаємодії (рефлексія, корекції власної діяльності);
- творчого самовираження, співробітництва і співтворчості[3].

Для розвитку творчого самовираження майбутніх вчителів у процесі дистанційного навчання необхідно:

- усувати внутрішні перепони творчим проявам;
- приділяти увагу роботі підсвідомості;
- утримуватися від оцінок;
- показувати студентам можливості використання метафор і аналогій для творчого пошуку, пошук нових асоціацій і зв'язків;
- надавати можливість розумової розминки;
- підтримувати уяву, яка є підґрунтям творчого мислення;
- формувати уяву, фантазію і контролювати їх;
- розвивати сприйнятливність, підвищувати чутливість, широту і

насиченість сприйняття всього оточуючого;

- допомагати студентам знаходити сенс визначати загальну спрямованість їх творчої діяльності, бачити у цьому розвиток власних можливостей у вирішенні творчих завдань[3].

Серед прикладів моделей навчання виокремлюють організацію творчого пошуку на основі систематичного вирішення проблем, дискусії, дидактичної гри, інформаційних технологій тощо. Особливе місце серед означених моделей належить дидактичним і рольовим навчальним іграм, які дозволяють найбільшою мірою відтворити ситуації творчого професійного пошуку.

Висновки.

Отже, ефективність інноваційних процесів у сфері професійно-педагогічної підготовки майбутніх вчителів обумовлюється інноваційним середовищем закладів вищої освіти, яке забезпечує інноваційну діяльність всіх суб'єктів педагогічного процесу і розвиток готовності майбутніх вчителів до нововведень як компонента професійної підготовки у сучасних умовах.

Література:

1. Rogers E.M. Diffusion of innovations // Free Press. 1983. №3. Р. 12–14.
2. Васьков Ю.В. Педагогічні теорії, технології, досвід (дидактичний аспект)/ Ю.В.Васьков. – Х.: Скорпіон, 2000. 120 с.
3. Пащенко М.І.Інноваційні технології навчання: словник-довідник. /М.І. Пащенко. Умань: ПП Жовтий, 2016. – 194 с.

References

1. Rogers E.M. Diffusion of innovations//Free Press. 1983. №3. R. 12–14.
2. Vaskov Yu.V. Pedagogical theories, technologies, experience (didactic aspect) / Yu.V.Vaskov. X.:Scorpio, 2000. 120 p.
3. Pashchenko MI. Innovativ elearning technologies: a dictionary. Tutorial / MI. Pashchenko. Uman: PE Yellow, 2016. 194 p.

Abstract. The article substantiates the essence and content of future teacher's readiness for innovative activity in higher pedagogical school. Contemporary requirements for the professional training of future teachers are presented in the context of the future teacher's readiness to innovate. The future teacher's readiness for innovative activity is defined and characterized; dynamics of innovative educational process. The own recommendations for the development of innovative behavior of the future teacher are outlined.

Key words: innovative activity, willingness of the future teacher to innovate, innovative position of the future teacher, situational, creative and authorial readiness for innovation.